

Visiedocument thema afdeling Duurzaam, werkgroep Grondstoffen Dit document behandelt de algemene visie.

Nederland als grondstoffenschakel tussen Europa en de rest van de wereld.

Duurzaamheid gaat over de schaarste van de hulpbronnen waarmee welvaart wordt voortgebracht, zowel nu als in de toekomst. De oppervlakte en inhoud van de aarde is eindig; grondstoffen kunnen op raken; en de opnamecapaciteit van de atmosfeer en onze natuurlijke omgeving kent haar grenzen.

Toegang tot grondstoffen alsmede het zo efficiënt mogelijk gebruik ervan gaan steeds meer hand in hand. De wereldbevolking groeit en de gemiddelde behoefte van wereldburgers aan meer comfort neemt ook toe. Daarnaast blijkt de voorraad van sommige grondstoffen snel eindig te zijn als we doorgaan ze op de huidige manier te delven en (ver)gebruiken. Verder is de bestaande toegang van bepaalde (gewilde) grondstoffen soms beperkt op de wereldmarkt (rear earths), met risico's van onderbrekingen in de beschikbaarheid en levering vanwege nationale politieke afwegingen (China), of moet er een onbetaalbaar hoge prijs voor betaald worden (wat dan tot allerlei maatschappelijke onrust leidt). Dit is onder meer het gevolg van een toenemende vraag naar grondstoffen.

Ook beseft Europa zich steeds meer dat haar grote afhankelijkheid van grondstoffen van buiten de Europese Unie een wissel kan trekken op toekomstige welvaart. De Europese Unie importeert 6x meer grondstoffen dan dat ze exporteert. Zo worden in Europa bovenmatig veel grondstoffen in de vorm van kant en klare componenten en producten geïmporteerd, dus geproduceerd elders op de wereld. Nederland is daarin door de aanwezigheid van de 1^e haven Rotterdam en 4^e haven Amsterdam van Europa, met de 2^e haven Antwerpen om de hoek, de 3^e vrachtluchthaven van Europa Schiphol en de grote logistieke betekenis in vrachttransport via de weg, het water en het spoor, het grootste doorvoerland van grondstoffen, componenten en producten. Import naar Europa als de export naar de rest van de wereld vind daarbij via ons land plaats. Focus op maximaal hergebruik van grondstoffen uit afval en adaptatiestrategieën om maximaal grip te houden op grondstoffen kan deze positie versterken.

Op dit moment vind veel export van gebruikt staal en aluminium plaats wat in China opnieuw wordt omgewerkt tot bouw materiaal, maar dan voor een klein deel van de benodigde brandstof die voor nieuw gemaakte staal (10%) of aluminium (5%) benodigd is. Wij exporteren daarmee eigenlijk dus goedkope energie naar China. Ook is er uitgebreide export van klein elektronisch afval naar landen in o.a. Afrika, alwaar in, qua milieu en sociale belasting, matige omstandigheden een vorm van gedeeltelijk hergebruik plaats vindt. Actieve maatregelen daar en tegen kunnen werkelijk hergebruik van materialen met de daartoe benodigde hoogwaardige methoden en technieken doen renderen in ons land. Over enkele jaren zal de grootschalige ontmanteling van boor- en productie platformen in de Noordzee een milieu en economisch aanvullend onderdeel zijn voor de grondstoffen terugwinning. Een diepzeehaven locatie met kennis van hergebruik is daarbij in het logistieke en milieutechnische voordeel en Nederland heeft het.

Grondstoffen hebben in hun levenscyclus allerlei milieu-impacts die om een oplossing vragen. De levenscyclus bestaat daarbij uit delving, materialen maken uit grondstoffen, componenten en producten maken uit materialen, transport, gebruik en consumptie, verwijdering en afvalverwerking, herbewerking en introductie als grondstof, verbranding dan wel stort. Dit onder meer omdat het ecologische systeem de natuurlijke hulpbronnen levert die mensen dagelijks nodig hebben en dit systeem staat wereldwijd onder druk door verlies aan biodiversiteit, klimaatverandering, snelle verspreiding virussen en bacteriën en door overconsumptie van natuurlijke hulpbronnen.

Tot slot moet ook de productie in Europa kritisch in het licht worden gehouden. De effectiviteit en efficiency van de inzet van grondstoffen in bedrijven kan worden vergroot. Meer producten maken met minder grondstoffen door minder materiaal als afval weg te gooien. Uitwisseling van secundair (rest)materiaal met andere bedrijven is belangrijk om de kwaliteit van het materiaal zo hoog mogelijk te houden. Effectiviteit van grondstoffen moet ook worden vergroot door producten beter recyclebaar te maken vanuit het ontwerp. Hierdoor wordt de kwaliteit van secundaire materialen die we in Europa terugwinnen hoger; onze "Urban Mine" zal betere secundaire grondstoffen geven. Bewustwording van bedrijven over het bestaan van substituten worden verbeterd, waardoor bedrijven kunnen overstappen naar andere minder kritische materialen.

Gesignaleerde problemen en oplossingsrichtingen volgend uit de trends en ontwikkelingen.

De eerste materialen uit de door de Tsunami 2011 in Japan weggespoelde schepen, steden, dorpen en gebieden zijn aangekomen op de stranden van Alaska en Canada. Door de relatief kleine massa van kunststoffen fungeren de oceanen nu als eind dump voor veel kunststof producten zoals flessen, speelgoed, zakken, verpakkingsmateriaal. Daarnaast drijft er een gigantische hoeveelheid afval in cirkels rond in de Pacific en Atlantische oceaan. De visserij heeft daar in toenemende mate last van, maar kan daar door betaalde inzet in de reiniging van oceanen een bijdrage leveren.

Een nog veel groter probleem vormen de polymeren die als kunststof micro deeltjes toegevoegd worden aan vloeibare verzorgingsproducten ter verbetering van de smeerbaarheid. Deze zijn zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, tegen te houden voordat zij de oceaan bereiken en worden door plankton en opvolgende dieren in de keten opgenomen en eindigen daarmee uiteindelijk in de vis op ons bord. Omdat deze keten niet sluitbaar is wil D66 een algemeen verbod op de toepassing van deze middelen en terug naar het vroegere gebruik van afbreekbare natuurlijke materialen die daartoe benut werden. Het verbieden dan wel ernstig ontmoedigen van het gebruik van plastic tassen in internationaal verband zal de verspreiding van los kunststof kunnen beperken. Introductie van statiegeld en andere retoursystemen

Met het steeds verder teruglopen van de brandbare reststromen na recycling is er een fors overschot aan het ontstaan aan afvalverbrandingscapaciteit. Aangezien rond 2015 de helft van de huidige vaste termijn (10 jaar) contracten opnieuw afgesloten moeten worden en de huidige leveringen al de helft blijken te zijn van het eerder afgesloten contract volume, mag een prijs implosie gevreesd worden. We zien vooruitlopend daarop een forse toename van de afvalimport naar ons land. De milieu gevolgen en kosten van de lagere sporten van de ladder van Lansing (bijv. luchtverontreiniging van verbranding van Italiaans / Duits / Engels afval) moeten volledig in rekening worden gebracht, om te voorkomen dat NL niet de grondstoffen rotonde maar het afvalputje van Europa wordt.

Eenzijds worden afvalstoffen met waarde naar ons toe getrokken uit Europa (calorische maar ook afgedankte elektrische en elektronische apparatuur e.d.: met name alles wat schaarse aan grondstoffen kan oplossen). Anderzijds moet voorkomen worden dat goedkope verbranding de inzet van hergebruik en recycling van materialen ontmoedigd. Daarbij is het ook van belang te voorkomen dat afval verbrandingsinstallaties als middelpunt van gebiedsverwarmingsinstallaties fungeren met het risico op bijstoken door gebrek aan afval, dan wel het economisch niet overleven van de eigenaren van de installaties. De kunststoffen en gevolgen voor de milieu impact

De prijsontwikkelingen op de olie markten wordt vaak alleen in verband gebracht met de gevolgen voor de kosten van energie. Echter ruim 20 procent van de olie wordt niet verbrand

en wordt gebruikt voor andere doeleinden zoals medicijnen, kunststoffen en als reststof asfalt. Vanwege de sociale gevolgen daarvan is vermindering van het olie gebruik als brandstof van groot belang. Belangrijke organische verbindingen zijn ook te maken uit plantaardige oliën en dierlijke vetten en bieden daarmee een alternatief. Doch daarin zal gewaakt moeten worden voor concurrentie met de voedselproductie met bijbehorende prijsopdrijving door de inzet van landbouwgronden en voedselproducten.

De D66 werkgroep wil investeringen in het verplicht stellen van certificeringen vanuit organisaties die productkringlopen controleren, certificeren en garanderen. Daarbij zal dit nadrukkelijk ook internationaal doorwerking hebben. Nederlandse multinationals nemen daar op het gebied van palmolie, verven en elektronische producten al een voorschot op, doch wij willen stimulering van dit soort grondstoffen onder initiatief duurzame handel om bijvoorbeeld “bloed-mineralen” te voorkomen en resterende delving van nieuwe grondstoffen op een zo milieu - en mens vriendelijke manier te laten plaatsvinden.

D66 wil nadrukkelijk de manier waarop prestaties worden geleverd door producten centraal stellen en daarbij ook de milieu en sociale levensloop kosten in de te leveren dienst terug zien. Verdienmodellen die het minimaliseren van de inzet van materialen van nature stimuleren en belonen bij vergroting van de waarde voor de klant zullen gestimuleerd worden bij inkoop. Producentenverantwoordelijkheid in de vorm van het leasen van elektrotechnische en elektronische apparatuur zoals gebouwinstallaties, een verwijderingsbijdrage, invoering van statiegeld dan wel een retourbonus voor klein elektronisch afval zal de nadruk kunnen wegnemen op het maximaliseren van grondstoffen gebruik.

Algemene uitgangspunten in grondstoffen visie ten aanzien van grondstoffen.

D66 gaat uit van het principe van het zodanig indelen van de verantwoordelijkheid, bevoegdheid en taakverdeling tussen overheid, bedrijfsleven en consumenten dat er een blijvende economische prikkel ontstaat voor het bedrijfsleven, om duurzaam te handelen, met reële vormen van toezicht en bijbehorende sancties. De wetenschap wordt door partijen optimaal benut in het bereiken van maximaal hoogwaardige duurzaamheid. Hiermee kan het principe van Level Playing Field in Europa worden gehanteerd. Wij zullen ons denken structureren aan de hand van het D66 –orderingsprincipe “Menselijke relaties, Bureaucratieën en Markten”.

Hierbij hanteren we de volgende uitgangspunten en methoden:

- In 2050 is er sprake van duurzaam grondstoffengebruik waarbij de natuurlijke- en technische kringloop geheel gesloten zijn. Dan zullen natuurlijke materialen eenvoudig worden gescheiden van niet-natuurlijke (technische) materialen en de technische materialen op hun beurt onderling eenvoudig kunnen worden gescheiden om in hergebruik cycli te worden gebracht en gehouden. De gescheiden fracties kunnen worden teruggebracht naar respectievelijk de natuur ter vertering en naar de verwerkers ten behoeven van hergebruik, remanufacturing of recycling.
- Onder duurzaam gebruik van materialen verstaan wij het voorkomen en /of verminderen van de ecologische belasting van het delven, vervoeren, gebruiken, en het na gebruik verwerken. Het ‘voorbehoedsbeginsel’ vanuit de Verklaring van Rome is daarbij van toepassing.
- Voor gebruik van technische grondstoffen waarbij de kans aannemelijk is dat de kringloop niet gesloten zal worden (zoals de plasticsoep veroorzaakt door micro deeltjes verwerkt in crèmes en shampoos die terecht komt in de oceanen), zullen uitsluitend natuurlijke grondstoffen gebruikt worden omdat de natuurlijke kringloop zichzelf sluit.

- Materiaalkringlopen kunnen alleen worden gesloten wanneer de afvalstoffen die ontstaan in de kringloop weer als grondstoffen met de zelfde kwalitatieve en financiële waarde ingezet zouden kunnen worden in die zelfde of een andere kringloop.
- Wij willen het principe doorvoeren van het verschuiven van de belastingdruk op arbeid naar het beprijzen van grondstoffen teneinde door via waarde toevoeging aan materialen het hergebruik te bevorderen.
- Het toepassen van de trias materia; dus eerst voorkomen van gebruik, vervolgens het toepassen van natuurlijke materialen en ten slotte het in gesloten hergebruik cycli doen houden van niet-natuurlijke materialen en daar verdienmodellen op baseren.
- Bij de omgang met afval hanteren we de cascade methodiek de Ladder van Lansink en streven hierbij naar de hoogste treden. De laagste treden: storten, verbranden en laagwaardig hergebruik, dienen op zo kort mogelijke termijn uitgefaseerd te worden. Door effectief en efficiënt producten te maken, met zo min mogelijk verspilling van grondstoffen. Indien relevant wordt gestimuleerd om die grondstoffen met andere bedrijven uit te wisselen.
- Door bij het ontwerp al rekening te houden met het eenvoudig hergebruiken van de grondstoffen en door aan die afvalstoffen ten minste de zelfde waarde toe te kennen als aan de nieuwe grondstoffen wordt hergebruik gestimuleerd.
- Wij hanteren het principe van het in waarde houden dan wel brengen van grondstoffen door de milieubelasting in de prijs mee te nemen en degradatie van grondstoffen in de gebruiksfase te belasten.
- De overheid zal in haar voorbeeld functie een 'zero waste' policy introduceren bij al haar werkzaamheden, haar inkoop vanuit derden en (deels) door de overheid gefinancierde projecten.

Voor D66 zijn een aantal interventies geformuleerd die prioriteit hebben bij de formulering van beleidsmaatregelen rond grondstoffen:

1. Ontwerp producten op duurzaamheid/ hergebruik;
2. Stimuleer effectieve en efficiënte productie;
3. Stimuleer een uitwisseling van seculaire overbodige grondstoffen tussen bedrijven
4. Incorporeer maatschappelijke kosten in de prijs van grondstoffen; Incorporeer ecologische en sociale belasting in de prijs van producten en goederen. Daarmee worden duurzame alternatieven aantrekkelijker.
5. Elimineer perverse regelgeving rond grondstoffen.
6. Zorg voor bewustwording, educatie en voorlichting en maak gescheiden inzameling voor de burger (nog) gemakkelijker;
7. Gescheiden inzameling 100% faciliteren. Zorg dragen dat voor de burger gescheiden inzameling goed wordt gefaciliteerd en vooral in gemak wordt bediend.

De juiste economische waarde genereren en beschikbaar stellen.

Het opleggen van Nederlandse en boven nationale heffingen op het gebruik van primaire grondstoffen waarbij hergebruik toeslagen oplevert. Hierbij wordt tevens meegenomen de verschuiving van heffingen op arbeid naar grondstoffen om hergebruik en reparatie van componenten en producten economisch mogelijk te maken. Het verbranden van (primaire) grondstoffen wordt daarbij gezien als grondslag voor aanvullende heffingen. Het is daarmee nadrukkelijk ook bedoeld als een vorm van heffing op onttrokken waarde als tegenwicht op de bestaande heffingen op toegevoegde waarde (BTW) die tot heden grondslag van heffingen aan de consument is.

De doelstellingen van ons land voor investeringen in de grondstoffen rotonde zijn leveringszekerheid, transparantie grondstoffenwinning en de noodzaak tot ontwikkelen substituten in NL en/of EU dan wel mondiaal verband.

Noodzaak tot ontwikkelen andere adaptatiestrategieën zoals versterken urban mining/recycling, ontginnen oude stortplaatsen, fiscaal (van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen), afschaffen van subsidies op het winnen van bepaalde grondstoffen (steenkool) en dergelijke.

Er is behoefte aan een instituut dat voorziet in de gecoördineerde vergaring van kennis en informatie over de onderstaande elementen voor onder meer politieke- en wetenschappelijke doeleinden. Bijvoorbeeld via de oprichting van een Instituut Grondstoffen waarin de overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke/consumenten organisaties samenwerken om de aanwezige en benodigde kennis ontwikkeling van de wetenschap af te stemmen.

Internationale context en economische kansen

Binnen diverse internationale organisaties wordt momenteel gewerkt aan de groene groei strategie met duurzaam materialenbeheer als kern. Ook de Europese Unie is op diverse beleidsterreinen actief als het gaat om het duurzaam omgaan met en de leveringszekerheid van grondstoffen.

Een duurzame grondstoffenrotonde kan gezien worden als een concrete invulling op de geschetste uitdagingen en concretiseert de thema's waaraan de internationale beleidsmakers werken (OECD: groene groei strategie en duurzaam materialenbeheer. EU: resource efficiency, Raw Materials Initiative).

De Nederlandse overheid heeft zich met succes ingezet op maximaal hergebruik. Dit is de afvalfase, het einde van de levenscyclus van de toepassing van een materiaal. Nederland recycleert ongeveer 80% van al haar afvalstoffen. Dit is ongeëvenaard in de wereld. Toch is er nog veel in financiële waarde te winnen door de grondstoffen in betere kwaliteit terug te halen uit de afvalfase.

De vervolgstap is het kader te scheppen (via de grondstoffenrotonde als visie) om meer duurzaam om te gaan met de materialen die wij als maatschappij benutten. Diverse producenten, afvalbedrijven en kennisinstututen in ons land zijn hierbij betrokken. Producentenverantwoordelijkheid is goed verankerd in het handelen van Nederlandse bedrijfsleven. De wetenschap en de technologie van de processen in de grondstoffenrotonde zijn in Nederland op een zeer hoog niveau. In de afgelopen decennia is de beheersbaarheid van de processen, de kwaliteit van de materialen en de energie-efficiency enorm toegenomen, maar nu is een verdere focus op het duurzame gebruik van materialen nodig.

In de natuur is ook veel afval van dieren en planten, doch dat wordt altijd schijnbaar moeiteloos opgenomen in nieuwe cycli via vertering, vaak ongeacht de onderlinge vermenging van verschillende natuurlijke materialen. Bij niet natuurlijke materialen, ook wel technische materialen genoemd, blijkt het juist zowel technisch als economisch moeilijk te zijn om achteraf verschillende materialen te scheiden. Het verdient dan ook nadrukkelijke de voorkeur vermenging in het ontwerp, realisatie en verbruik te voorkomen.

Vermenging van technische materialen in natuurlijke materialen maakt het natuurlijk verteren en daarmee in cycli terugbrengen van natuurlijke materialen onmogelijk doordat dan technische materialen onbeheerst in de natuur terecht komen. Dit voorkomen van vermengingen dient dan ook uitgangspunt te zijn in ontwerp, realisatie en verbruik. Verder is het zaak om "bio-based" materialen als niet-verteerbare bio-plastic en hout zo lang mogelijk in de cyclus te houden, om de druk op landgebruik te verminderen.

Door het juist opnemen van duurzaam inkoop criteria voor aanschaf door of namens het rijk zal sturend opgetreden worden in ontwerp, realisatie, verbruik en hergebruik van materialen en producten. Juist het interne verduurzamingproces van ministeries en zelfstandige diensten dient als voorbeeld te kunnen dienen van de duurzame overheid.

De grondstoffen rotonde ontwikkeling

Tot nu toe was de focus gericht op de achterkant van het proces, doch de economische en milieu kansen zitten veel meer aan het voorkomen van afval. Hiervoor moet (i) de link met de ontwerpers veel nauwer gemaakt worden, en (ii) de wetenschappelijke onderbouwing van het recyclingproces verder worden verstevigd. De overheid kan hier een impuls aan geven door onderzoeksprogramma's te financieren en door het duurzaam omgaan met materialen in het onderwijs in te brengen.

Het idee van de duurzame grondstoffenrotonde verbeeld veel van het noodzakelijke toekomstige denken over hoe grondstoffen, materialen, producten en afvalstoffen zo duurzaam mogelijk ingezet kunnen worden. Dit met het oog op allerlei maatschappelijk relevante uitdagingen (zoals bevolkingsgroei, optimale toegang tot grondstoffen en substituten, milieuvraagstukken waaronder het behoud van biodiversiteit en klimaatverandering). Meer kennis over de hele levenscyclus van materialen is daarbij onontbeerlijk. Evenals inzicht in de mondiale grondstoffenproblematiek om te zorgen dat Nederland toegang tot grondstoffen zeker kan blijven stellen.

D66 wil nadrukkelijk een functionerende duurzame grondstoffenrotonde doen opzetten waarbij dat omschreven kan worden als een plaats betekent zowel dat grondstoffen de rotonde oprijden, verhandeld, bewerkt en benut worden en vervolgens in de afvalfase weer opgewerkt worden tot nieuwe grondstoffen. Alsook de noodzakelijke beleidskaders, kennisinfrastructuur en bedrijvigheid om de meest efficiënte, duurzame en effectieve rotonde te kunnen rijden. Er is dus een stevige koppeling tussen milieu en economie. Deze koppeling wordt sterker naarmate grondstoffen schaarser worden en/of de milieu impacts van bepaalde uit grondstoffen gemaakte materialen groter wordt.

Daarbij zijn de locaties waar fossiele brandstoffen en overige grondstoffen nu worden opgeslagen, verwerkt, en vandaan of naartoe worden getransporteerd, logische locaties voor deze grondstoffen rotonde centra. Zowel voor bulk recycling als meer specialistische hergebruik processen zijn daarmee economische centra te bepalen met bijbehorende kennis en infrastructuur.

De grote voordelen van de hoogwaardig aanwezige logistieke positie van ons land (havens), bestaande kennis (o.a. industrieel ontwerpen) en niveau recycling industrie, beleidsontwikkeling (sluiten materialenkringlopen) kan zo optimaal benut worden. Daarvoor is nodig een duidelijke centrale regie binnen het Rijk, versnelling van de kennisontwikkeling op vlak toepassen/opschalen nieuwe recyclingtechnieken, beschikbaar stellen van kennis over impacts van levenscyclus van een materiaal, stevige invulling van het inzicht in mondiale grondstoffenproblematiek en een strategische focus van de overheid op alle niveaus en aanvullende prikkels op het bestaande fiscale stelsel.

De grote kansen zitten daarmee op de EU markt, de tot nog toe ongebruikte reststromen in ons land en vanuit ons land goed bereikbare buurlanden, de hoge dichtheid van Nederland, de kritischere houding consumenten op hergebruik, de bestaande importmarkt in ons land voor grondstoffen, de relatief hoge investering van het bedrijfsleven in het reduceren van milieudruk van producten en in de stand van de wetenschap.

Maatregelen ter ontwikkeling van de grondstoffen rotonde en de positie van Nederland

D66 schaart zich achter de door de EU opgestelde doelen voor 2020 zoals:

- een dynamisch systeem voor het opstellen van modellen dat tendensen in vraag en aanbod in verband brengt met economisch exploitatieerbare voorraden en een volledige analyse van de levenscyclus, met inbegrip van de gevolgen voor het milieu, de economie en de samenleving in verschillende scenario's;
- een tiental innovatieve proefprojecten (bv. demonstratie-installaties) met betrekking tot exploratie, winning, verwerking, inzameling en recycling;
- substituten voor ten minste drie belangrijke toepassingen van kritieke en schaarse grondstoffen;
- een netwerk van centra voor onderzoek, onderwijs en opleiding inzake duurzame mijnbouw en duurzaam materiaalbeheer;
- een efficiënter en effectiever gebruik van materialen en doelmatiger preventie, hergebruik en recycling van kostbare grondstoffen uit afvalstromen, met specifieke aandacht voor materialen die een negatieve invloed op het milieu kunnen hebben;
- vaststelling van kansen en ontwikkeling van nieuwe ideeën voor innovatieve grondstoffen en producten met marktpotentieel;

Daarbij zijn de volgende knelpunten aan te pakken:

- Het verder ontwikkelen van duurzaam vrachttransport met doortrekking naar de landen om ons heen. Logistieke knelpunten oplossen die transport van her te gebruiken materialen hinderen.
- De kennis en ervaring die wordt opgedaan bij de daadwerkelijke fabrieksmatige omwerking van voorheen afval naar grondstoffen is van groot belang voor de ontwerp, realisatie en gebruiksfases van producten. Nadrukkelijk dient deze informatie als leermoment terug te vloeien naar de wetenschap en de fabrikanten en leveranciers ter vermindering van de milieubelasting.
- De schaal en taakverdeling van bestuurslagen zal beoordeeld gaan worden op de benodigde schaal waarop efficiënt en effectief sturing en controle op grondstoffen en warmte beheer plaats vindt. Het midden bestuur kan daarin een rol vinden in de onderlinge uitwisseling van de stromen.

Principes in het kader van Evaluatie van maatregelen

Voor de evaluatie van de maatregelen heeft de werkgroep de volgende duurzame principes:

1. Het onttrekken van grondstoffen aan de natuur alleen als deze kort cyclisch regenererbaar zijn en daarbij geen grote ecologische en / of sociale negatieve neveneffecten zijn. Indien dit nog niet mogelijk is kijken we naar een winning waarbij er minimale ecologische en / of sociale negatieve neveneffecten zijn.
2. In alle gevallen hebben grondstoffen die reeds zich 'in de gebruiksfase' de voorkeur boven nieuwe grondstoffen.
3. Bij het formuleren van de omgang met afvalstoffen en het oplossen van grondstof problemen hanteren we het cascade principe zoals in eerste instantie in 1977 is ontwikkeld en in 1979 is ingebracht door toenmalig Tweede Kamer lid Ad Lansink, dat in enigszins aangepaste vorm als basis voor het Landelijk afvalbeheerplan 2 (LAP2) opgenomen in artikel 10.4 van de Wet milieubeheer. In afnemende voorkeur:
  - i. Preventie
  - ii. Producthergebruik
  - iii. Materiaalhergebruik
  - iv. Nuttige toepassing
  - v. Verwijdering met terugwinning van energie
  - vi. Verwerken in verbrandingsinstallaties
  - vii. Verwijdering op ander wijze dan storten

- viii. Storten
4. In alle gevallen moet voorkomen worden dat grondstoffen als afvalstoffen eindigen zonder mogelijkheid tot hergebruiken. Hergebruik van grondstoffen dient altijd gericht te zijn op het behoud van economische en kwalitatieve waarde van de grondstoffen al dan niet nog verwerkt in, dus het voorkomen van verminderen van die waarde, bijvoorbeeld door juist het bevorderen van het herbenutten van componenten of producten.
  5. Het beheer van grondstoffen moet gebaseerd zijn op een gezond verdienmodel. Daar waar er in de markt geen verdienmodel is voor duurzaam grondstofbeheer, ligt er een rol voor de overheid om de transitie te faciliteren naar een duurzaam verdienmodel toe door heldere keuzen richting bevorderen dan wel ontmoedigen.

Een andere kijk op verspilling

Een andere kijk op afval is het niet langer accepteren dat afval ontstaat. D66 wil dat meer bewust en beter gebruik wordt gemaakt van grondstoffen. Dat betekent dat D66 de waarde van de grondstof herkenbaar wil laten blijven en wil zoeken naar het betere en slimmere gebruik van gebruikte materialen. Dit vereist een bereidheid tot verandering en de moed om de platgetreden paden te verlaten. Waarom? Omdat we streven naar een hoger comfort en welzijn niveau, meer eco-vriendelijk werken en het verlagen van de kosten. Dan is het zelfs mogelijk de kosten om te zetten in opbrengsten. Stop met consumeren en ga gebruiken!

Blik op afval

Als niemand precies weet wat er in de afvalbak zit, weet je niet wat je verspilt. Daarom geldt ook: meten is weten. Omdat alleen kennis zal helpen de duurzame ambities te realiseren is het essentieel het totale afvalbeheer te organiseren. Kennis voor het analyseren van processen, het ontwerpen van afval structuren en de continue controle van de verschillende stromen in de richting van de beste verwerkingsmethoden op dat moment. Ondertussen moeten we blijven zoeken naar betere en hogere kwaliteit toepassingen vanuit afvalstromen. Door het minimaliseren van afval en het creëren van hoge kwaliteit mono streams materialen, leveren we grootse prestaties in termen van recycling tarieven en kosten.

Blik op verspilling

Zodra we greep op afval hebben, kunnen we echt beginnen. Omdat het kennen van afval de duidelijke mogelijkheden om afvalpreventie te bereiken zichtbaar maakt en creëert. Waarom deze afvalstromen zich voordoen? Het antwoord op die vraag is ons uitgangspunt, niet het zoeken naar nieuwe toepassingen voor afvalstromen. Dit zou betekenen dat we overgebleven verspilling accepteren, en dat doen we niet. We pakken de verspilling en identificeren de kostenreductie dit realiseert. Dan begint het uitdagen om daadwerkelijk deze reducties te realiseren.

Blik op de middelen

Controle over grondstoffen is noodzakelijk bij de juiste aanwending van grondstoffen op basis van milieu-, gezondheids- en economische vraagstukken. Om dit te doen, is overzicht van de gehele keten benodigd, maar ook over technische kennis van de verschillende middelen en de uitgebreide commodity-markt. Complex, omdat keuzes kunnen leiden tot nieuwe eigendomsverhoudingen en business modellen. Daarmee is een nieuwe visie te formuleren op en zijn andere keuze van de materialen en systemen te adviseren. Het is belangrijk dat de keuzes wetenschappelijk zijn getest. Het is van belang daarom een kennis platform te hebben voor duurzaam beheer van hulpbronnen op wetenschappelijk niveau ter introductie van de wetenschappelijke kennis in de keten. Dit biedt ook bedrijven, overheden en maatschappelijke en consumenten organisaties een open en constructieve manier om echt duurzame grondstoffen gezamenlijk te beoordelen en controleren.